

היסטוריה

(לימודי חובה – חלק א)

יחידת לימוד אחת

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני חלקים.

חלק I	–	פרק ראשון	–	(30×1)	–	30 נקודות
		פרק שני		(30×1)		30 נקודות
חלק II	–	פרק שלישי <u>או</u> פרק רביעי	–	(20×2)	–	40 נקודות
		סה"כ				100 נקודות

שים לב: תלמידים שאושר להם מבחן מותאם יענו על חלק I, ולא על חלק II.

במקום חלק II יענו תלמידים אלה על שלוש שאלות נוספות בנושא לאומיות, המובאות בדף נפרד שיחולק להם. שאלות אלה מיועדות אך ורק להם.

$$40 \text{ נקודות} - (13\frac{1}{3} \times 3)$$

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

חלק I – לאומיות

בחלק זה שני פרקים. עליך לענות על שתי שאלות:
על שאלה אחת מן הפרק הראשון ועל שאלה אחת מן הפרק השני.

פרק ראשון – קטעי מקור (30 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 1-2.

1. מאפייני הלאומיות

- א. — על פי מה שלמדת, הצג את המאפיינים המלכדים את בני אותו לאום.
— הסבר כיצד שניים מן המאפיינים שהצגת באים לידי ביטוי בקטע שלפניך. (15 נקודות)

בקצה השני של אירופה, ולא בלי קשר הדוק עם המהפכה הצרפתית, התהוותה לאומיות מטיפוס אחר [...] לאומיותה של אומה כבושה, מושפלת ומדוכאה, החולמת חלומות תחייה – פולין. אומה גאה זו, בעלת היסטוריה של שמונה מאות שנים ומעלה, הייתה לפנינו מדוינה חזקה, שנשתבחה במוסדותיה החופשיים, כמעט רפובליקניים. מחמת חופש מופרז שקעה ברוב הימים באנרכיה [חוסר סדר], ופשוט נמחקה מעל המפה על ידי שכניה החמסנים, שחילקו ביניהם את אדמתה. [...] הפטריוטיות הפולנית לא הייתה עוד [הפסיקה להיות] נאמנות נתינים למלכם, ולא ערבות הדדית לשלומה והצלחתו של ארגונה המדיני, אלא לבשה אופי של דבקות באידאה [רעיון], נאמנות לרוחות העבר שחלף מן העולם. מאחר שלא הייתה לה אחיזה בקרקע, שמה משכנה בלבבות.

(טלמון, י' [1973]. רומנטיקה ומרי. תל אביב: עם עובד, עמ' 96-97)

- ב. הצג את המאפיינים של מנהיגי התנועות הלאומיות באירופה, והדגם כיצד שניים מן המאפיינים האלה באים לידי ביטוי אצל אחד ממנהיגי התנועה הציונית בראשית דרכה. (15 נקודות)

2. התנועות הלאומיות והמעצמות

- א. בחר באחת מן הארצות: יוון, פולין, גרמניה, איטליה.
 הסבר כיצד אחת מן המעצמות עיכבה את המאבק של התנועה הלאומית בארץ שבחרת.
 הצג גורם אחד שסייע למאבק של התנועה הזאת. (12 נקודות)
- ב. — **על פי מה שלמדת**, מדוע העדיפה התנועה הציונית לנקוט עמדה ניטרלית כלפי הצדדים הלוחמים בזמן מלחמת העולם הראשונה?
 — חיים וייצמן חשב שעל התנועה הציונית לתמוך בבריטניה. בקטע שלפניך הוא כותב לישראל זנגוויל (ממנהיגי יהדות בריטניה) ומנמק את עמדתו. הבא שני טיעונים מן הקטע לביסוס עמדה זו. (18 נקודות)

[...] אעמיד לביקורתך האדיבה רעיונות אחדים [...] אשמח להוסיף ולדון עמך בנקודות אלו בעל פה. תוכניותי מבוססות כמובן על הנחת יסוד אחת, שמדינות ההסכמה* ינצחו, ואני מקווה ומאמין שינצחו היטב. אין ספק שאחרי המלחמה יתחוללו שינויים יסודיים, שינויים שבטיבם ייקבעו כנראה על ידי עקרון הלאומיות. אנגליה, הלוחמת את מלחמתן של אומות קטנות, תפעל להביא צדק רב ככל האפשר לעולם שעיף ממלחמה נוראה זו.

[...]

עתה [...] באה השעה לתבוע את זכותנו לייסוד יישוב יהודי מאורגן ואוטונומי בארץ-ישראל.

[...]

יתר על כן, אין ספק בליבי שארץ-ישראל תיפול בתחום השפעתה של אנגליה.

[...]

כיצד יש לתבוע את זכותנו? באילו דרכים ואמצעים עלינו לנקוט? חובה עלינו, מתוך הערכה למאבק האיתנים של הלוחמים, להתאזר בסבלנות, להצטרף בעצמנו ללוחמים ולעזור בכל דרך שנוכל.

(מעובד על פי ווייסגל, מ"ו [עורך]. [1977]. **כתבי חיים וייצמן: אגרות**, ז, ירושלים: מוסד ביאליק, עמ' 67-69)

* קבוצת מדינות ששיתפו פעולה במלחמת העולם הראשונה וביניהן בריטניה, צרפת, איטליה ורוסיה.

פרק שני (30 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 3-4.

3. צמיחת הלאומיות באירופה וצמיחת התנועה הציונית

א. לפניך שלושה מן הגורמים לצמיחת התנועות הלאומיות:

— רעיונות תנועת ההשכלה

— כיבושי נפוליאון

— תוצאות המהפכה התעשייתית

בחר בשניים מן הגורמים האלה, והסבר כיצד כל אחד מהם תרם לצמיחת התנועות הלאומיות באירופה.

(16 נקודות)

ב. הסבר שני גורמים ייחודיים שהשפיעו על צמיחת התנועה הציונית. (14 נקודות)

4. העלייה והפעילות הציונית בארץ-ישראל בשנים 1881-1914

א. הסבר שתי סיבות לעליית יהודים לארץ-ישראל בשנים 1881-1914, והצג שני הישגים של העולים בשנים אלה

בתחום התרבות והחינוך. (15 נקודות)

ב. הסבר את הקשיים של העולים בשנים האלה בתחום ההתיישבות, והצג את המאפיינים של צורת התיישבות

חדשה אחת שנוסדה בתקופה זו. (15 נקודות)

חלק II

בחלק זה שני פרקים.
 ענה על שתי שאלות מאחד מן הפרקים:
 פרק שלישי — ממדינת מקדש לעם הספר (שאלות 5-7)
או
 פרק רביעי — ערים וקהילות בימי הביניים (שאלות 8-13)

פרק שלישי — ממדינת מקדש לעם הספר (40 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 5-7 (לכל שאלה — 20 נקודות).

5. הצהרת כורש

- א. הצג את עיקרי התוכן של הצהרת כורש, והסבר שתי סיבות למתן ההצהרה. (12 נקודות)
- ב. הסבר מדוע "כתובת הגליל" מחזקת את מהימנותה של הצהרת כורש. בתשובתך הבא שתי סיבות. (8 נקודות)

6. העם היהודי — גורמים מלכדים

- בית המקדש היה מרכז שליכד את העם היהודי בתקופת בית שני.
- א. הסבר והדגם את החשיבות של בית המקדש לעם היהודי בתחום הדתי ובתחום הכלכלי-חברתי. (10 נקודות)
- ב. כיצד ניסו חכמי יבנה ללכד מחדש את העם היהודי לאחר חורבן בית המקדש? הסבר באמצעות שתי דוגמאות. (10 נקודות)

7. השלטון הרומי

- א. הסבר מה הייתה מדיניות השלטון העקיף ("מלך חסות") של רומא, ומדוע נקטה רומא מדיניות זו. (10 נקודות)
- ב. מה היו התפקידים של הנציב הרומי בארץ-ישראל? הצג אחת מן הפעולות של הנציבים שבעקבותיה הידרדרו היחסים בין האוכלוסייה היהודית ובין השלטון הרומי. (10 נקודות)

פרק רביעי — ערים וקהילות בימי הביניים (40 נקודות)

ענה על שתי שאלות בנושא שלמדת: בגדד או פראג (לכל שאלה — 20 נקודות).

עיר מדגימה — בגדד

ענה על שתיים מן השאלות 8-10.

8. המעמד המשפטי של היהודים בימי הביניים

- א. הצג את המעמד המשפטי של היהודים בעולם המוסלמי, והסבר מדוע הוענק להם מעמד זה. (10 נקודות)
- ב. הסבר מה היה המעמד המשפטי של היהודים בעיר הנוצרית.
- הצג שתי זכויות שהוענקו ליהודים בעיר הנוצרית על פי כתבי הזכויות (פריבילגיות). (10 נקודות)

9. העיר המוסלמית בימי הביניים — כלכלה וחברה

- א. הסבר את הסיבות שבגללן נהפכה בגדד למרכז כלכלי, והצג שתי דוגמאות למרכזיות זו. (10 נקודות)
- ב. הצג שתי זכויות של העבדים בעיר המוסלמית, ושתי הגבלות שחלו עליהם. (10 נקודות)

10. בגדד — מרכז תרבות מוסלמי ויהודי

- א. הסבר שני גורמים שסייעו לפריחת התרבות בבגדד בימי הביניים, והצג שתי דוגמאות לפריחה זו. (10 נקודות)
- ב. הרב סעדיה גאון (רס"ג) תרם תרומה חשובה להגות היהודית בתקופתו. בחר באחד מן הספרים שהוא כתב. מהו התחום שהספר עוסק בו, ומה הייתה מטרת הכתיבה של הספר? (10 נקודות)

עיר מדגימה — פראג

ענה על שתיים מן השאלות 11-13.

11. המעמד המשפטי של היהודים בימי הביניים

- א. הצג את המעמד המשפטי של היהודים בעולם המוסלמי, והסבר מדוע הוענק להם מעמד זה. (10 נקודות)
- ב. הסבר מה היה המעמד המשפטי של היהודים בעיר הנוצרית. הצג שתי זכויות שהוענקו ליהודים בעיר הנוצרית על פי כתבי הזכויות (פריבילגיות). (10 נקודות)

12. פראג

- א. הצג שתי פעולות של הקיסר רודולף השני (1576-1612) בתחומי התרבות והמדע, והסבר את תרומתן לפריחה של פראג. (10 נקודות)
- ב. הסבר כיצד תרמה אוניברסיטת קרל להתפתחות העיר פראג. בתשובתך הבא דוגמאות משני תחומים. (10 נקודות)

13. היהודים בעיר פראג

- א. הצג ביטוי אחד למתיחות בין יהודים ובין נוצרים בעיר פראג עד סוף המאה ה־16, והסבר שתי סיבות למתיחות זו. (10 נקודות)
- ב. הסבר את תרומתו של המהר"ל מפראג לקהילה היהודית בתקופתו. בסס את תשובתך על דוגמאות מתחומים שונים. (10 נקודות)

בהצלחה!

שים לב!
שאלות 14-18 מיועדות אך ורק לתלמידים שאושר להם
מבחן מותאם.
(מדבקה סגולה)

שאלות 14-18 הן בנושא **לאומיות**. ענה על שלוש מן השאלות האלה.

(לכל שאלה – $13\frac{1}{3}$ נקודות; סך הכול – 40 נקודות)

14. בחר באחת מן הארצות: יוון, פולין, גרמניה, איטליה.

הסבר את מטרת המאבק של התנועה הלאומית בארץ שבחרת, והצג את התוצאות של מאבק זה.

15. הצג שני שינויים שיצרה הלאומיות המודרנית בסוף המאה ה־19 ובתחילת המאה ה־20 **במפה המדינית** של אירופה,

והסבר שינוי אחד שהיא יצרה **בחברה** באירופה.

16. במגעיו הפוליטיים נפגש הרצל עם הקיסר הגרמני ועם הסולטאן הטורקי.

בחר באחד מן השליטים האלה והסבר מדוע פנה אליו הרצל, מה הציע לו ומה היו תוצאות המפגש.

17. מה הייתה תוכנית אוגנדה? הצג טיעון אחד של התומכים בתוכנית וטיעון אחד של המתנגדים לה.

18. הצג את התוכן של הצהרת בלפור, והסבר שני קשיים שנבעו מנוסח הצהרה.

בהצלחה!